

Asia: VN/16944/2020

Kotimaisen kalan edistämishjelma

Ohjelman visio ja strategiset valinnat

Ovatko ohjelman visio ja strategiset valinnat onnistuneita? Miten niitä tulisi kehittää?

Hyvä, että visiossa on mukana kansanterveyden parantaminen ja ravitsemissuositukset. Ne voisivat olla selvemmin mukana myös strategisissa valinnoissa sekä ohjelman toimeenpanon seurannassa. Ohjelman yleiset tavoitteet ovat kannatettavia mutta tärkeä olisi kiinnittää myös huomiota toimenpiteiden suunnittelussa ja seurannassa haavoittuviin ryhmiin (ml. lapset, nuoret, hedelmällisessä iässä olevat sekä raskaana olevat ja imettävät äidit), joiden kalan käytöstä on annettu erillisiä rajoituksia liittyen mm. Itämeren silakan, taimenen ja lohen dioksiini- ja PCB pitoisuuksiin sekä sisäveden petokalojen (hauki ym.) metyylielohopeapitoisuuksiin.

Tavoitteet

Onko ohjelmalla tavoiteltavat vaikutukset tunnistettu oikein?

Laskennallisia terveyshyöty -laskelmia on mahdoton arvioida kun laskelmia ei ole esitetty ja lähdeviite puuttuu (toisin kun esim. ilmastohyödyn ja ravinnemäärän kohdalla). Laskelmat on syytä avata kunnolla ja ottaa vaikutusarvioinnissa kantaa väestötason terveyshyödyn lisäksi myös haavoittuviin ryhmiin (ks. edellinen kommenttini). On valitettavaa, että erillinen vaikutusarvio on tehty pelkästään ympäristövaikutuksista vaikka visiossa tavoitteena on myös kansanterveyden parantaminen.

Kuinka realistisina pidät yllä esitettyjä tavoitteita?

Tavoitteet on asetettu sopivalle tasolle.

Miten muuten haluaisit kommentoida ohjelman tavoitteita?

- Ohjelman ympäristötavoitteisiin voisi lisätä biodiversiteettitavoitteen kalakantojen säilyttämisestä.
- Ohjelman vaikutuksen seuranta on tärkeää, ml. kalan käyttö osana kokonaisruokavaliota. Haasteena on, että tunnemme tiettyjen haavoittuvien ryhmien (mm. lapset ja nuoret) ruokavaliota huonosti

1. Kuluttaja- ja markkinalähtöisyyden vahvistaminen

Mitä allaolevista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Kotimaisen kalan käyttöä vauhditetaan julkisilla hankinnoilla. Maa- ja metsätalousministeriön hankintalähtettiläs edistää kotimaisen kalan lisäämistä julkisissa hankinnoissa. Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta rahoitetaan toimia (mm. innovaatiokumppanuuteen perustuvaa hankintamenettelyä), joissa yritykset ja suurkeittiöt kehittävät yhdessä uusia kalatuotteita suurkeittiöiden tarpeisiin.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

-Myös "challenge" -kilpailu kannatettavaa (ohjelma antoi valita vain yhden)

-Tärkeää olisi kehittää ruokapalveluihin hankintakriteerit, joissa huomioitu sekä kestävyys että terveellisyys

-

2. Uudistuminen kasvun vauhdittajana

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Vauhditetaan vajaasti hyödynnettyjen kalojen jalostusasteen nostamista. Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta myönnetään normaalia korkeampaa investointi- ja tuotekehitystukea vajaasti hyödynnettyjen lajien jalostukseen elintarviketuotteiksi ja korkean lisäarvon tuotteiksi.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

-

3. Alkutuotannon edellytysten parantaminen

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

-

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

-

4. Kasvu perustuu kestävyteen ja vastuulliseen toimintaan

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Varmistetaan kalatalouden arvoketjun vastuullinen toiminta. Hallinto varmistaa laajasti osallistavalla sääntelyllä ja säätelytoimillaan, että kalakantoja hyödynnetään kestävästi ja että kalatuotteet ovat turvallisia. Vaikuttavilla ja kustannustehokkailla valvontatoimilla varmistetaan, että kalan arvoketjua koskevia sääntöjä noudatetaan.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

-Tärkeää olisi myös selvittää kalan käyttöä osana kokonaisruokavaliota ja erityisesti haavoittuvilla ryhmissä (lapset, nuoret, hedelmällisessä iässä olevat, raskaana olevat ja imettävät). Tämä on

tärkeää myös ohjelman vaikutusten arvioinnissa ja seurannassa. Tässä mukana tulisi olla myös terveyden ja ravitsemuksen asiantuntijoita

Palaute ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista

Mitä palautetta haluaisit antaa ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista?

- Hyvä, että ympäristövaikutusten arviointi on tehty. Vastaava tulisi tehdä myös terveysvaikutuksista
- Muutama tekninen kommentti: jotkut arviointimuistion luvut, esim. kalatuotteiden kokonaisarvo ja kalatalouden arvonlisä, poikkeavat jonkun verran ohjelmaluonnoksessa esitetyistä ja tuontikalaan perustuvassa arviossa työpaikkojen huima kasvu on epäuskottavaa (lieneekö painovirhe?)

Muu palaute

Mitä muuta palautetta haluaisit antaa ohjelmasta?

Ohjelman mittarit ja seuranta kaipaavat tarkempaa tarkastelua. Esimerkiksi kalan kulutukseen liittyvät mittarit ovat hyvin karkeita eikä kalan käyttöä eri väestöryhmissä selvitetä lainkaan. Monet tavoitteista ovat näennäisestä tarkkuudestaan huolimatta epämääräisiä. Mitä esimerkiksi tarkoittaa, että kalaa tulisi tarjota ammattikeittiössä keskimäärin 2,5 kertaa viikko --ja mihin tämä perustuu? Ainakaan ravitsemussuosituksesta ei tällaista lukua löydy, esim. toisen asteen ruokailua koskevassa suosituksessa suositus kala-aterioille on vähintään 1-2 ateriaa viikossa, eri kalalajeja vaihdellen. Ihmetyttää myös se, että monet kalan ympäristövaikutuksiin liittyvät mittarit pohjautuvat kuluttajien näkemyksiin.

Koivisto Taru
Sosiaali- ja terveysministeriö

Sarlio Sirpa
Sosiaali- ja terveysministeriö - TOK/YTO